

Văn Chương Tô Tình Mộc Mạc của Người Miền Nam

Những câu tỏ tình mộc mạc của dân quê miền Nam, vui vui, nhẹ nhàng mà ngọt ngào. Sự mộc mạc hồn nhiên ở từ ngữ, cách thể hiện dung dị và ngộ nghĩnh gây nên những bất ngờ thú vị là chất hóm hỉnh thường thấy trong ca dao tình yêu Nam bộ. Đó cũng là biểu hiện tính cách đặc trưng của người dân nơi đây. Trước hết là chất hóm hỉnh không cố tình, không dụng công, toát ra một cách tự nhiên qua những từ ngữ mộc mạc; không hề trau chuốt chân thật đến độ người nghe phải bật cười. Một anh chàng quá đỗi si tình đã trở thành 'liều mạng':

*Dao phay kẻ cổ, Máu đổ không màng
Chết thì chịu chết
Buồng nàng anh không buông*

Một cô nàng thật thà cả tin đã giật mình 'hú vía' vì kịp thời nhận ra 'chân tướng' đối tượng:

*May không chút nữa em lầm
Khoai lang khô xắt lát em tưởng sâm bên Tàu*

Có những nỗi niềm tương tư ấp ủ trong lòng, nhưng cũng có khi người ta không ngại ngần thổ lộ trực tiếp với bạn tình:

*Tôi xa mình hồng chết cũng đau
Thuốc bực trăm không mạnh, mặt nhìn nhau mạnh liền*

Họ là những người lao động chân chất, nên cũng bày tỏ tình cảm với nhau bằng thứ khẩu ngữ thường ngày không chưng diện, màu mè, tuy vậy, cái tình trong đó cũng mãnh liệt và sâu sắc. Đây là lời tâm sự của một anh chàng đêm hôm khuya khoắt lặn lội đi thăm người yêu:

*Thương em nên mới đi đêm
Té xuống bờ ruộng đất mềm hồng đau
May đất mềm nên mới hồng đau
Phải mà đất cứng ắt xa nhau phen này*

Chàng thật thà chất phác, nhưng mà cũng có chút ranh ma đấy chứ? Chất hóm hỉnh đã toát ra từ cái 'thật thà tội nghiệp'. Nhưng phần lớn vẫn là sự hóm hỉnh mang tính chất đùa nghịch. Một chàng trai đã phóng đại nỗi nhớ người yêu của mình bằng cách so sánh ví von trào lộng:

*Vắng cơm ba bữa còn no
Vắng em một bữa giờ giò không lên*

Nỗi vắn vơng tư tưởng đi vào tận giấc ngủ khiến chàng trở nên lú lẫn một cách buồn cười:

*Phòng loan trái chiếu rộng thình
Anh lẩn qua đung cái gối, tưởng bạn mình, em ơi!*

Nhưng cái độc đáo là ở đây nỗi niềm đó lại được bộc lộ một cách hài hước:

*Tôi xa mình ông trời nắng tôi nói mưa
Canh ba tôi nói sáng, giữa trưa tôi nói chiều*

Có một chút phóng đại làm cho lời nói nghe hơi khó tin! Nhưng hề gì. Chàng nói không phải cốt để đối tượng tin những điều đó là sự thật mà chỉ cốt cho nàng thấu hiểu tấm tình si của mình. Nàng bật cười cũng được,

phê rằng ‘xạo’ cũng được, miễn sao hiểu rằng mình đã phải ngoa ngôn lên đến thế để mong người ta rõ được lòng mình.

Lại có một chàng trai đang thời kỳ o bế đối tượng, muốn khen cô nàng xinh đẹp, dễ thương mà khó mở lời trực tiếp. Để tránh đột ngột, số sàng, chàng đã nghĩ ra một con đường vòng hiểm có:

*Trời xanh bông trắng nhụy huỳnh
Đội ơn bà ngoại để má, má để mình dễ thương*

Mục đích cuối cùng chỉ đơn giản là khen ‘mình dễ thương’ mà chàng đã vòng qua năm non bảy núi. Bắt đầu từ thế giới tự nhiên – trong thế giới tự nhiên lại bắt đầu từ ông trời – tạo hóa sinh ra những loại cây, hoa đẹp đẽ – rồi mới bước qua thế giới của loài người – trong thế giới loài người lại từ hiện tại ngược dòng lịch sử để bắt đầu từ tổ tiên ông bà, tới thế hệ cha mẹ, rồi tới nhân vật chính – ‘mình’. Thật là nhiều khê, vòng vo tam quốc làm cho đối tượng hoàn toàn bất ngờ. Những lời ngộ nghĩnh kia dẫn dắt tới sự hiếu kỳ háo hức muốn biết ‘chuyện gì đây’, cho đến khi cái kết cục thình lình xuất hiện làm cho cô nàng không kịp chống đỡ... Nhưng mà nó thật êm ái, thật có duyên biết bao, nên dù phải đỏ mặt, cô hẳn cũng vui lòng và không thể buông lời trách móc anh chàng khéo nịnh! Ngược lại, cũng có những lời tỏ tình khá táo bạo, số sàng, nhưng hình ảnh thì lại hết sức ngộ nghĩnh, dí dỏm:

*Con ếch ngồi dựa gốc bưng
Nó kêu cái ‘quệt’, biểu ưng cho rồi*

Những người nghe câu ‘xúi bẩy’ này không thể không bật cười, còn đối tượng xúi bẩy cùng lắm cũng có thể tặng cho người xúi có phần trơ tráo kia một cái nguyệt dài. Những câu ca dao hóm hình không chỉ bật lên từ tâm trạng đang vui, tràn đầy hy vọng, có khi ‘rầu thúi ruột’ mà họ vẫn đùa. Những trác trở trong tình yêu nhiều lúc được trào lộng hóa để ẩn giấu nỗi niềm của người trong cuộc:

*Thác ba năm thịt đã thành bùn
Đầu thai con chim nhận đậu nhánh tùng chờ em*

Quả là ‘khối tình thác xuống tuyền đài chưa tan’, nên chàng lại quyết tâm chờ tiếp ở kiếp sau cho đến khi nào nên duyên nên nợ. Kiên nhẫn đến thế là cùng!

Khi chàng trai cố gắng đến hết cách vẫn không cưới được người mình yêu, không biết trút giận vào đâu, bèn đổ lỗi cho một nhân vật tưởng tượng:

*Quất ông tơ cái trót
Ông nhẩy tót lên ngọn cây bần
Biểu ông se mối chỉ năm bảy lần, ông hồng se*

Thái độ quyết liệt trong tình yêu lắm lúc được thể hiện đầy mãnh liệt. Anh chàng hay cô nàng trong câu ca dao dưới đây đã xem cái chết nhẹ như lông hồng. Thà chết còn hơn là lẻ bạn!

*Chẳng thà lặn xuống giếng cái ‘chũm’
Chết ngும் rồi đời
Sống chi đây chịu chữ mỏ côi
Loan xa phượng cách biết đứng ngồi với ai?*

Có chàng trai thì quyết tâm đem tuổi thanh xuân gửi vào cửa Phật:

*Nếu mà không lấy đặng em
Anh về đóng cửa cài rèm đi tu*

Chàng vừa muốn tỏ lòng mình vừa muốn thử lòng người yêu. Và cô nàng cũng tỏ ra quyết tâm không kém. Chàng đi đến đâu nàng theo đến đó để thách thức cùng số phận:

*Tu đâu cho em tu cùng
May ra thành Phật thờ chung một chùa*

Bằng câu đùa dí dỏm của mình, cô nàng đã làm nhẹ hẳn tầm nghiêm trọng của vấn đề trong tư tưởng anh chàng và cũng hóa giải tâm tư lo âu, phiền muộn của chàng – ‘Có gì đáng bi quan đến thế? Cái chính là em vẫn giữ vững lập trường’ – đồng thời cũng hàm thêm chút chế giễu – ‘Mà có chắc là tu được không đấy?’. Khi yêu, nhiều cô gái cũng mạnh dạn bày tỏ tình cảm của mình không kém các chàng trai.

*Phải chi cắt ruột đừng đau
Để em cắt ruột trao nhau mang về*

Không tiếc cả thân thể, sinh mạng của mình, nhưng cô gái chỉ... sợ đau, thật là một cái sợ đầy nữ tính rất đáng yêu. Hay khi chàng trai muốn liêu minh chứng tỏ tình yêu, nhưng cũng lại ‘nhát gan’ đến bật cười:

*Gá duyên chẳng đặt hội này
Tôi chèo ghe ra sông cái, nước lớn đầy... tôi chèo vô*

Tinh nghịch, hóm hỉnh những lúc đùa vui và cả những khi thất vọng, đó là tinh thần của người lao động để chống chọi những khắc nghiệt của hoàn cảnh. Những chàng trai, cô gái đất phương Nam đã lưu lại trong lời ca câu hát cả tâm hồn yêu đời, ham sống, hồn nhiên của họ trên con đường khai mở vùng đất mới của quê hương tiếp nối qua bao thế hệ – Đó là tinh thần phóng khoáng, linh hoạt, dày dặn ửng biển của những con người:

*Ra đi gặp vịt cũng lùa;
Gặp duyên cũng kết, gặp chùa cũng tu...*